

SOCIOLOGIJA

ZNANOST

- narava družba
- znanje spoznanje
 - do spoznanja lahko pridemo s preizkušanjem ali posredno preko drugih (staršev, šole)
- resnica je relativna – se spreminja, se nadgrajuje
- načela znanosti:
 - **objektivnost:** dejstva prikažemo takšna kakršna so, brez vpletanja čustev, verskih ali političnih prepričanj. Še posebej pomembna je pri sociologiji, ker sociologija preučuje ljudi.
 - **natančnost**
 - **zanesljivost:** natančnost merskega inštrumenta
 - **sistematičnost:** znanost se raziskuje v sistemu: problem->rešitev->dokaz. Nanaša se pa tudi na našo predstavitev znanstvenega problema, ki mora biti celovito in poglobljeno.
 - **Splošnost:** poskrbeti moramo, da ugotovitev velja za večino primerov, da lahko kasneje posplošimo na večino populacije.
 - **Veljavnost:** ali iščemo pravilne podatke, ali postavljamo prava vprašanja, ali smo dovolj osvetlili problem.
 - **metodičnost....**
- Spoznanja, ki so preverjena in jih drugi sprejemajo za resnična imenujemo **znanje**. Količina, vsebina in način pridobivanja znanja, pa se razlikujejo od družbe, kulture, časa, pogojev življenja, okolja, posameznika, itd. *Znanje je kulturno in družbeno pogojeno.*
- Znanost je oblika miselne dejavnosti, ki se ukvarja z preučevanjem bistva narave in družbe. Vsaka znanstvena trditev mora biti dokazana in preverjena.
- Zdravorazumsko, laično spoznanje temelji na izkušnjah iz vsakdanjega življenja. To spoznanje je površna, subjektivno.
- Religija pravi, da se verskih resnic (dogem) ne sme preverjati, v njih je potrebno samo verjeti/verovati. V osnovi, pa je ista kot znanost.
- Ideologija: je popačeno, izkrivljeno spoznanje. Nastane pri določeni skupini ljudi, v določenih okoliščinah (npr. cerkev utemeljuje fevdalizem in pravi, da se nerateri rodijo kot reveži, nekateri kot bogati in da se s tem preprosto moraš sprijazniti, da teko je in tako bo).

FILOZOFIJA

Filozofija se ukvarja z mejnimi vprašanji, na katere težko najdemo odgovor. Njihove trditve niso nujno dokazljive, za nekatere zelo težko najdemo odgovor. Trditve niso nujno dokazljive, preverljive (kaj je sreča, kaj je smisel življenja?...). Trditve filozofije so v osnovi laične. Skupna točka med filozofijo in znanostjo je razum.

Ker trditve filozofije niso dokazljive so lahko in pogosto so bolj drzne in zato tudi bolj zanimive.

PREGLED ZNANOSTI

- začne se razvijati pred 2.000.000 let, ko se pri človeku pojavi potreba po spremembi okolja in izdelavi orodja v ta namen.
- V antični Grčiji se mnogo hitreje začne razvijati znanost. Prva znanost je filozofija, ki je takrat vsebovala vse znanosti, šele kasneje so se ustvarile različne veje in se odcepile. Prvi filozof je Tales iz Mileta (6. st pred našim štetjem)
- najprej so se razvijale naravoslovne znanosti, šele kasneje družboslovne (človek mora biti sit, da lahko razmišlja o družbi).

- Srednji vek:
 - prevladujoča sila je krščanstvo.
 - Fevdalci želijo svojo oblast opravičiti, zato znanost podredijo teologiji. (želijo ohraniti razlike med ljudmi in zato učijo, da je znanje škodljivo).
 - Naloga znanosti v tistem času je, da dokazuje verske resnice oziroma dogme.
 - Razvije se sholastika, to je nauk, da je vsa znanost v bibliji in nekaterih antičnih delih.
 - Vrh tega je v 13. stoletju z T. Akvinskim, ki pravi da je neenakost med ljudmi naravna nujnost.
- humanizem in renesansa: v Italiji se začnejo oživljati antične znanosti
- razsvetljenstvo: temelji moderne znanosti. Človek je spet gospodar narave. Ta svet postaja pomembnejši (prej je bilo bolj pomembno onstranstvo).
- Protestantizem: začetek različnih eksperimentov
- Prelom v 19. stoletje/industrijska revolucija: znanstvenik postane poklic. S tem nastane znanstvena skupnost in razširijo se univerze, akademije, znanstvene inštitucije.

UVOD V SOCIOLOGIJO

Je znanost o družbi.

SOCIOS – sočlovek LOGOS – znanost/veda

- Predmet preučevanja sociologije je družba. Preučuje družbeno življenje, družbene skupine in življenje posameznika v družbi, predvsem pa pojave in procese v sodobni družbi.
- Sociologija povezuje in proučuje sedanje in pretekle družbene pojave in ugotavlja njihove zakonitosti, da bi lažje predvidela bodoče dogodke in na njih vplivala.
- V sociološkem vidiku je **družba** celota odnosov med ljudmi. Gre za ljudi, ki opravljajo isto delo, imajo iste probleme, se pravi ljudi, ki jih kaj povezuje.
- Sociološki pristop pravi, da moramo posameznika vedno gledati oz. obravnavati v družbi, okolju v katerem živi.
- Ukvarja se z družbenimi problemi (kriminal, brezposlenost)
- poleg splošne/obče sociologije poznamo še posebne vrste sociologije (sociologija vojne, filma, religije, itd.) odvisno od področja s katerim se ukvarja.
- Zgodovina je konkretna, sociologija pa posplošuje, išče zakonitosti, ponavljanja.
- Sociologija je nastala v začetku 19. stoletja. Ustanovitelji so: A. Comte (oče sociologije), H. Spencer, E. Durkheim, M. Weber, K. Marks.

RAZLIČNE USMERITVE V SOCIOLOGIJI

Najbolj splošna razvrstitev je gledae na to, kaj je tisto, kar naj bi odločilno vplivalo na življenje posameznika.

Nekateri pravijo, da družba vpliva na posameznika, drugi pa, da posameznik ustvarja/spreminja družbo.

- STRUKTURALIZEM poudarja pomen družbneih skupin, organizacij v katere je vključen posameznik. Posameznik se mora držati pravil , ki v njegovi družbi veljajo. Zgradba družbe vpliva na življenje posameznika. Vpliv posameznih delov družbe na posameznika.
 - Funkcionalizem: V družbi velja soglasje članov o temeljnih vrednotah in to soglasje povezuje različne dele družbe in omogoča sodelovanje med njimi. Funkcionalisti verjamejo, da je družba popolna, harmonična in da večje spremembe niso potrebne. Pravijo, da za usklajeno delovanje vseh teh delov skrbi izobrazba (šola)/ sociolizacija. Tako naj bi se ohranjal red. v sedanjosti nima veliko pristašev, predstavniki v 19. stoletju pa so bili: E. Durkheim, T. Parsons in R. Meton.

- **Konflikte teorije:** Pravijo, da sta v družbi vedno dva nasprotujoča si pola/razreda, ki imata različne interese, različno moč, ter prihaja med njimi do konfliktov. Ponavadi prihaja zaradi lastnine do konfliktov, ti pa večjejo družbo naprej in tako prihaja do napredka (konflikti med delodajalci in delovc, fevdalci in kmeti, itd.). Predvsem se gre za prerazporeditev družbene moči (bogati delajo zakone, revni se jih morajo držati). Njihova ideja je komunizem, kjer ni lastnine in zato tudi ne več razlik med ljudmi. Predstavnik je bil Karl Marks.
- **Nove neokonfliktne teorije:** Bolj zanemarjajo gospodarski vidik in bolj povdarjajo druge, predvsem kulturne razlike. Izkoriščajo konflikte med različnimi skupinami v družbi in ti naj bi ustvarjali napredek, vlekli družbi naprej.
- **INTERPRETATIVNE TEORIJE**
 - **Interakcionizem:** pravi, da so za delovanje družbe bistveni odnosi med ljudmi oz. interakcije. Ukvarja se z vprašanji kot so: Kako ljudje razumejo in si razlagajo okoliščine? In Kako se naučimo posameznih družbenih vlog? Zanimajo jih motivi, subjektivni razlogi za človekovo delovanje (Kaj človeka žene?). Predstavnik: M. Weber.

PREUČEVANJE SOCIOLOGIJE

Stopnje raziskovanja sociologije:

1. Opredelitev problema (tema raziskovanja)
 2. pregled literature (da se seznaniš z problemom)
 3. Postavitev hipotez (predvidimo potek oziroma zaključek)
 4. Izbor metod (vprašamo se na kakšen način bomo prišli do podatkov – metodo izberemo gleda na hipoteze)
 1. Poznamo: metodo spraševanja, metodo opazovanja, analize vsebine oziroma dokumenta, metodo eksperimenta.
 5. Zbiranje podatkov (to lahko počenemo sami (primarno) ali z gradivom (sekundarno))
 1. Pod to spada tudi urejanje podatkov oziroma interpretacija.
 6. analiza podatkov (nepristranska)
 7. sklepi (hipotezo ovržemo ali potrdimo)
- **Spremenljivka** je pojav, značilnost, ki se spreminja.
 - Najpogostejše spremenljivke so spol, starost, izobrazba, služba,...
 - Te spremenljivke imajo neke vrednosti. Spol je lahko moški ali ženski, ocena od 1 do 5.
 - Ločimo odvisno in neodvisno spremenljivko oziroma variabla.
 - Odvisna spremenljivka se spreminja, ponavadi je ta predmet raziskave, posledica
 - neodvisna spremenljivka pa je vzrok neke spremembe in vpliva na odvisno spremenljivko.
 - **Indikatorji** oziroma kazalci nam pojasnjujejo nek problem (z njimi opišemo spremenljivko). Če primerjamo stanovanja so indikatorji: velikost stanovanja, cena, oddaljenost, itd,
 - **Korrelacija** ali vzorčnost. Pri korelaciji poskušamo ugotoviti kako in kdaj so procesi/pojavi povezani. Korelacija izraža stopnjo povezanosti med pojavi.

Lahko se tudi zgodi, da men pojavi ni povezave, takrat govorimo o navidezni korelaciji/povezavi. (npr. število samomorov je navidezno povezano z letnimi časi. A ta povezava je samo navidezna, število samomorov je povezano/odvisno od socialnih dejavnosti značilnih za določen letni čas).

- Velikokrat se raziskujejo značilnosti večjih skupin/enot, to imenujemo populacija. Ker pa tako velikih skupin ne moremo vseh raziskovati uporabimo vzorčenje, Vzorec je majhen del populacije iz katerega sklepamo/posplošimo na celotno populacijo. Da pa to lahko uspešno naredimi mora biti vzorec dovolj reprezentiven (mora ustrezati strukturi populacije/podobno zgrajen in dovolj velik).
- Pilotski vzorec je majhen vzorec pred glavno raziskavo na njem poskušamo ugotoviti

prebleme/pomankljivosti, ki bi jih imeli pri večji. Ugotovimo pomankljivosti in jih poskušamo rešiti. Npr. da so nekatera vprašanja dvoumna, anketnik slabo sestavljen, da te pomankljivosti ugotovimo preden natisnemo 1000 izvodov.

- Vzorec snežne kepe se uporablja pri preučevanju bolj zaprtih skupin. Pridobiš si zaupanje ene osebe in preko nje prideš do ostalih.
- Vzorčni okvir je vir iz katerega jemljemo vzorec (npr. iz telefonskega imenika pridobimo številke ljudi, ki jih nato pokličemo za anketo, itd.)

METODE SOCIOLOŠKEGA RAZISKOVANJA

to je način, kako najbolj zanesljivo pridemo do kakšnega znanstvenega spoznanja. Veda, ki se s tem ukvarja je metodologija.

- Metoda opazovanja:
 - da je opazovanje znanstveno moramo imeti opredeljen cilj opazovanja, biti sistematični, voditi natančne zapiske, obstajati pa mora tudi možnost preverjanja.
 - Opazovanje z udeležbo: Vključimo se v skupino, ki jo opazujemo. Podrobno spoznamo življenje v skupini, način življenja, navade. Tak način je dober za opazovanje precej zaprtih skupin, tudi skupin, ki delujejo na robu zakona. Toda, ker lahko tako opazujemo le majhne skupine se težko posplošuje, opazovanje je lahko dolgotrajno in nevarno, raziskovalec lahko vpliva na rezultat, težko je ostati objektivni, oteženo je tudi zapisovanje.
- Metoda spraševanja
 - najpogosteje uporabljena metoda. Zanima nas mnenje/stališče/pogled ljudi na različne stvari. Poznamo 2 različni metodi: intervju in anketa.
 - Intervju: Poteka ustno. Lahko je **strukturan**, kar pomeni, da poteka po vnaprej določenih vprašanjih in zato je tudi napredovanje precej hitro, strogo se držimo teme, lažji je za obdelavo. A ta način je bolj formalen ter udeleženec nima možnosti povedati svojega mnenja/se obrazložiti. **Nestrukturiran** intervju pa je bolj sproščen pogovor o temi. Je bolj oseben, udeleženec lahko pove svoje mnenje, kar pomaga k globljemu razumevanju. A je precej težji za obdelavo, z vprašanji lahko spraševalec vodi udeleženca.
 - Anketa/vprašalnik: je v pisni obliki. Lahko ima zaprta(ponujajo možnosti odgovora) ali odprta vprašanja (sam napišeš svoj odgovor).
 - Prednosti ankete: velike količine anketnikov se lahko dokaj hitro obdelajo in tako lahko uporabimo veliko skupino ljudi in tako posledično lahko lažje poslušujemo.
 - Slabosti: Pogosto ne dobimo pravega/resničnega mnenja, ljudje lahko odgovarjajo neresno, anketnika ne vrnejo, vprašanja lahko usmerjajo anketiranca, ali pa so nerazumljiva. Da se temu izognemo prej naredimo pilotsko anketo.

- Metoda eksperimenta
 - Eksperiment je kjer namerno vpeljemo neko spremenljivko, da bi videli njen učinek. Tako namerno izzovemo neko stanje oziroma učinek.
 - Pri eksperimentiranju imamo vedno dve skupini: testno, kjer vpeljemo nek nov učinek in kontrolno skupino, kjer ničesar ne vpeljemo (kontrolna naj bi bila čim bolj podobna testni).
 - Eksperiment se da ponovite, preveriti, a se ponekod pojavljajo etični problemi in problemi kršenja človekovih pravic.
 - Pojavi pa se tudi problem, kako nadzirati spremenljivko, da ta ne spremeni drugih spremenljivk.

- Metoda analize dokumentov
 - Razlikujemo med osebnimi in neosebnimi dokumenti/viri.
 - Med osebne štejemo avtobiografije, dnevnike, pisma, itd. Med neosebne pa časopise, sodne spise, ter druge uradne spise.
 - Pri tem lahko opazujemo npr. kolikokrat se določena beseda/izraz v dokumentu ponovi, kar imenujemo analiza vsebine, ali pa se lahko skoncentriramo na to kaj besedilo sporoča, to pa se imenuje tematska analiza.
 - Prednosti te metode so, da lahko preučujemo pojave/procese v dalšem časovnem obdobju. Primerjamo lahko različne skupine in dobimo obilo informacij. Lahko pa se pojavljajo problemi verodostojnosti dokumenta/vira, ter problemi interpretacije le tega.